

ספר בראשית
עם פירוש רד"צ הופמן
© הוצאת נח

אתר לימודי
יהדות ורוח **דעת**

ה) נשואיו של יעקב בחרן

(כט, א-ל)

מעודד על ידי ההבטחות האלוהיות ועל ידי המצוות שקבל על עצמו לעתיד ממשיך יעקב ללכת מורחה, וכבר בקרבת חרן הוא פוגש ברחל, בת דודו, ומעט אחרי כן גם בדוד עצמו. הלה מכניסו לביתו ומבטיח לו את רחל האהובה לאשה תמורת עבודת רועים במשך שבע שנים. ברם, כעבור שבע השנים הוא נותן לו את הבת הבכירה לאה, ורק כנגד הבטחה של שבע שנות עבודה נוספות הוא נותן לו גם את רחל הצעירה. כך נושא יעקב שתי נשים, שלא כפי שבקש תחילה, ורק אחת מהן אהובה. ואין שמים לב בסיפור זה שיעקב נושא שתי אחיות, אף על פי שמעשה זו נוגד את מצוות התורה¹. ההנחה היא שמצוה זו לא היה לה תוקף לפני מתן תורה.

פרק כט, פסוק א. וישא יעקב רגליו, וילך ארצה
בניקרבם.

וישא... רגליו, כלומר המשיך במסעו בכוח מחדש. — ארצה

¹ בהוצ' מוסד הרב קוק, ע"ע סה"סו (המ').
² ויקרא יח, יח.

בני-קדם. הרי זה מושג רחב יותר מאשר ארם נהרים (למעלה כד, י), וכבר ביארנו לפסוק כ בפרק כה מדוע משתמש הכתוב בביטוי זה.

פסוקים ב-ג. וירא והנה באר בשדה והנהשם שלשה
עדרייצאן רבצים עליה כי מןהבאר ההוא ישקו
העדרים, והאבן גדלה עליפי הבאר. ונאספרשמה כלי
העדרים וגללו אתיהאבן מעל פי הבאר והשקו את-
הצאן, והשיבו אתיהאבן עליפי הבאר למקמה.

וירא והנה... והנה. משהגיע יעקב לארץ בני קדם, הביט והתבונן כדי למצוא ארץ נושבת. הדבר הראשון שבו הבחין, היה באר בשדה; וכיוון שהתקרב אליה, ראה ששלושה עדרים רובצים סביבה. ומכאן הביטוי הכפול „והנה... והנה”. — ישקו, היו נוהגים להשקות². — והאבן, כלומר האבן אשר בה היו רגילים לכסות את הבאר. ובאשר לה”א הידעה, השווה למעלה יד, יג; כד, יא. — גדלה. כמובן השתמשו לצורך זה באבן גדולה במיוחד, כדי למנוע שזרים ישאבו מים מן הבאר. — ונאספו. צורת העבר עם ו”ו החיבור כהמשך צורת העתיד שב„ישקו”.

פסוקים ז-ו. ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם,
ויאמרו מחרן אנחנו. ויאמר להם הידעתם אתילכן
ביןחור, ויאמרו ידענו. ויאמר להם השלום לו,
ויאמרו שלום והנה רחל בתו באה עםיהצאן.

לבן בן-נחור. יעקב קורא לו ללבן על שם סבו נחור, שהיה מפורסם יותר מבתואל אביו³. — השלום לו, השווה למטה מג, כז. — באה, הטעם מלרע, כי זהו בינוני פועל.

² גזניוס § 127, 4. b.

³ השווה להלן לא. כח ונה; וכן מלכים ב' ט. כ לעומת פסוק יד שם; וכן עזרא ה. א לעומת זכריה א. א.

הפסוקים ז—ח. ויאמר הן עוד היום גדול לאיעת האמף
המקנה, השקו הצאן ולכו רעו. ויאמרו לא נוכל
עד אשר יאמפו כליהעדרים וגללו אתיהאבן מעל
פי הבאר, והשקינו הצאן.

עוד היום גדול. מידת הנאמנות חזקה אצל יעקב, ועל כן
הוא מוכיח את הרועים ומזכיר להם שטרם יכלו מלאכת יומם. —
כל העדרים⁴.)

פסוק ט. עודנו מדבר עמם, ורחל באה עמיהצאן אשר
לאביה כי רעה הוא.

באה. כאן בזמן עבר, ולכן הטעם מלעיל. — כי רעה הוא, כמו
בנות יתרו⁵.)

הפסוקים י—יא. ויהי כאשר ראה יעקב אתרחל בתי
לבן אחי אמו ואתצאן לבן אחי אמו, ויגש יעקב
ויגל אתיהאבן מעל פי הבאר וישק אתצאן לבן אחי
אמו. וישק יעקב לרחל, וישא אתיקלו ויבך.

ויהי וגו'. הרהורו הראשון של יעקב בראותו את רחל ועדרה הוא
שקרובתו היא ובתור שכזאת זכאית היא לעורתו. — ויגש וגו'. לכן
הוא נגש בהחלטיות (כזאת משמעות ויגש בכל מקום), ויגל, לבדו
הוא מגולל את האבן הגדולה שהרועים לא היו מסוגלים להזיז משם

⁴ תרגום השבעים והשומרוני גורסים כאן הרועים. לכאורה תיקון שמטרתו
להקל על הבנת הכתוב. ברם, אין ספק שהעדרים הם העיקר, ואילו הרועים אינם
אלא שומריהם.

⁵ שמות ב, טז, והשווה שם.

אלא בכוחות מאוחדים. כך נמצינו למדים בדרך אגב על כוחו הגופני העצום של אבי האומה, ואף על פי כן לא מצינו בשום מקום שישתמש יעקב בכוחו זה להכנעת החלש ממנו. רק פעם אחת הוא נאבק, בלילה, מאבק הגנה⁶, וכאשר, פעם אחרת⁷, השתמשו בניו בכוחם כדי להרוג אנשים, הרי לא נחה דעתו עד שקלל אפם על כך, אף על פי שעשו מה שעשו מתוך רוגזה צודקת על מעשה נבלה שנעשה. — ויבך. לפי דעה אחת שמובאת ברש"י — „לפי שבא בידים ריקניות” וכו'. ברם, גם מצינו בכיה עקב התרגשות של שמחה; השווה להלן מה, יד; מו, כט.

2109 יב. ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכו' בך
רבקה הוא, ותרץ ותגד לאביה.

ויגד וגו'. לפי הראב"ע — „מאוחר, וטעמו וכבר הגיד יעקב לרחל, ואחר כך וישק”, כלומר ספר לה שקרובה הוא ורק אחר כך נשק לה. ובתור קרוב מותר היה לנשק לה, בפומבי, כאדם המנשק לאחותו⁸. — אחי, כמו למעלה יג, ח ועוד.

הפסוקי יג—יד. ויהי כשמע לבן את־שמע יעקב בך
אחתו וירץ לקראתו ויחבק־לו וינשק־לו ויביאהו אל־
ביתו, ויספר ללבן את כליה־דברים האלה. ויאמר לו
לבן אך עצמי ובשרי אתה, וישב עמו חדש ימים.

ויהי וגו'. כבר הכרנו את לבן (לעיל פרק כד) כאדם אנכי שרק המתנות העשירות, שמוענקות לאחותו, מביאות אותו להכניס אדם זר לביתו. דומה שגם אצל יעקב צפה לעושר רב. אולם, כפי שנראה מן

⁶ להלן לב, כה.

⁷ פרק לד.

⁸ השווה שיר השירים ה, א.

הכתובים, בא יעקב בידיים ריקות. האגדה⁹) מבארת עובדה זו על ידי הנתה שאין לה יסוד במקרא. אבל נראה שמקובל היה, שהאב יחויק בכל רכושו עד סוף חייו, כאשר קיימים שני בנים שווי זכויות או יותר, וכי רק כאשר בן אחד היה היורש העיקרי, פוצו האחרים על ידי מתנות עוד בחיי האב; ראה למעלה כה, ו. המעט שיעקב לקח עמו למסעו, ודאי שכבר נאכל, כי מסתבר שמסעו נמשך זמן רב מאד. לפי האגדה¹⁰) השתהה בדרך — בביתו של עבר — במשך ארבע עשרה שנה, עוד לפני שהגיע אל לבן. — וינשק, בבנין פיעל פירושו לנשק ארוכות. — ויספר וגו', ודאי ספר לו על מזימות אחיו, כאמור למעלה¹¹). — אד, במובן של אכן, ודאי. הרי שאר בשרי אתה, ובתור שכזה אני מזמין אותך להיזת אצלי. — וישב עמו חדשימים כאורח, מבלי לעבוד אצלו.

109 קטן 10. ויאמר לבן ליעקב הכי־אחי אתה ועבדתני
חנם, הגידה לי מהימשכרתך.

הכי, ה"א השאלה מוסב על הפסוק כולו. במלים „הכי אחי אתה“ בא לבן לומר לו ליעקב, שאמנם כאח יגיע ליעקב שכר יותר גבוה מלאחר, אבל דרך אגב הוא חפץ גם להזכיר לו שבתור אח אין הוא צריך לעבוד חנם אבל גם לא יוכל לדרוש שכר גבוה. עם זאת הוא מכנה לעצם שהיתו אצלו עבודה, רמז דק לכך שאכן עבודה הוא עומד לדרוש ממנו, אף כי הוא מוכן לשלם תמורתה.

הפסוקים 10—11. וללבן שתי בנות, שם הגדלה לאה ושם

(י מובאת ברש"י לפסוק יא. ד"ה ויבן. על מקרה ראה אצל ר"א בר ליגר, סי' ג' (המ').

(10) מגילה יז, ע"א (המ').

(11) כו, מא.

הקטנה רחל. ועיני לאה רכות, ורחל היתה יפת-
תאר ויפת מראה.

שני הפסוקים האלה הם משפטי מצב, והם נחוצים להבנת המסופר אחרי כן. אמנם רחל כבר ידועה לנו, אך לא כן לאה, וגם על יזפיה של רחל לא סופר עדיין דבר. — ועיני לאה רכות, כלומר עדינות וחלשות, לא מבריקות. וכבר אמרו חכמינו ז"ל¹² „כלה שעיניה יפות, אין כל גופה צריך בדיקה“. מכאן שכוונת הכתוב להיפך של יזפי. — יפת-תאר כמו להלן לט, ו; מא, יח.

הפסוקים יח—ט. ויאהב יעקב את־רחל, ויאמר אעבודך
שבע שנים כרחל בתך הקטנה. ויאמר לבן טוב תתי
אתה לך מתתי אתה לאיש אחר, שבה עמדי.

ברחל בתך הקטנה. כבר חז"ל ציינו¹³ שיעקב בקש למנוע כל משמעות בלתי ברורה בדבריו, כדי להשמר מפני רמאותו של לבן, שהיתה ידועה לו. ובציון „הקטנה“ הוא אף מטעים שהוא רוצה בבת הצעירה, גם אם הבכירה אינה נשואה עדיין, כך שלבן היה צריך להסביר לו את מנהג המקום מיד, אילו אמנם היה קיים. — טוב תתי וגו'. כמו כל האנשים הערומים, כך מבטיח גם לבן הבטחה מעורפלת ובלתי ברורה, כדי לא לכבול ידיו. הוא עושה עצמו כאילו הצעת יעקב מאד רצויה לו ומתאימה לרצונו. ובהפיחו בלב יעקב בדרך זו בטחון ביושרו שלו הוא משכיל שלא לתת לו את ההבטחה הברורה, ליתן לו את רחל לאשה תמורת שבע שנות העבודה המוצעות. אמנם הוא נותן לו את רחל, אבל רק תמורת עבודה של שבע שנים נוספות.

¹² תענית כד, ע"א.

¹³ בראשית רבה פרשה ע, טז ומובא ברש"י (המ').

ויקרא כ. ויעבד יעקב ברחל שבע שנים, ויהיו בעיניו
כימים אחדים באהבתו אתה.

ויהיו, לשון זכר במקום נקבה, אולי משום שיש לחשוב על ימי
השנים. — באהבתו, מקור, כמו לאהבה את ה' (14), ייתכן שכוונתו
לומר, כי התמורה שיקבל לבן — עבודת שבע שנים — נראית לו כה
מעטה, כאילו אינה אלא עבודת ימים אחדים, משום שכה אהבה עד שכל
תמורה בעבור רחל תיראה לו מעטה מדי.

הפסוקים כא—כד. ויאמר יעקב אלילכן הבה אתיאשתי
כי מלאו ימי, ואבואה אליה. ויאסף לבן אתילכל
אנשי המקום ויעש משתה. ויהי בערב ויקח אתילאה
בתו ויבא אתה אליו, ויבא אליה. ויתן לבן לה את
זלפה שפחתו, ללאה בתו שפחה.

כי מלאו ימי, לפי פשוטו — מלאו ימי העבודה שעליהם הוסכם
בינינו. — משתה, סעודת נשואין. — ויבא אתה, כשהיא מתעטפת
בצעף, כמו לעיל כד, סה. — ללאה בתו שפחה, החזרה באה
להדגיש שאמנם גיתנה זלפה במיוחד ללאה, אף על פי שלאה באה כאן
במקומה של רחל. לפי פשוטם של הדברים אין לאה יודעת כלל שיש
כאן משום מעשה רמאות, ואין לה איפוא כל חלק במעשה זה. ואכן אין
יעקב טוען כלפיה מאומה.

הפסוקים כה—כז. ויהי בבקר והנהיהוא לאה, ויאמר
אלילכן מהזאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך
ולמה רמיתני. ויאמר לבן לאיעשה כן במקומנו,
לתת הצעירה לפני הככירה. מלא שבע זאת, ונתנה

(1) דברים יא, יג.

לך גמיאת-זאת כעברה אשר תעבד עמרי עוד שבע
שנים אחרות.

לא יעשה כן, כמו להלן לד, ז. — טענתו של לבן שמנהג מקומו אינו מאפשר לו להשיא את הבת הצעירה תחילה, ייתכן שיסודה באמת, שכן מצינו מנהגים מעין זה גם במקומות אחרים, וספר היובלים (כח) אף רוצה לקבוע מנהג זה כחוק בישראל. אך יחד עם זאת יש במעשהו של לבן משום רמאות, כי היה עליו לומר זאת ליעקב לפני שהלה החל בעבודתו. — שבע זאת, צורת סמיכות. באשר לשבעת ימי המשתה, השווה שופטים יד, יב; איוב יא, יח. — ונתנה, כלומר אני ומשפחתי; השווה לעיל כד, ג. — בעבדה. בתביעה לשבע שנות עבודה נוספות יש משום עוול חדש שגורם לו לבן ליעקב. ברם, יעקב מקבל זאת באורך רוח.

פסוקים כח—ל. ויעש יעקב כן וימלא שבע זאת, ויתן
לו את־רחל בתו לו לאשה. ויתן לבן לרחל בתו את־
בלחה שפחתו, לה לשפחה. ויבא גם אל־רחל ויאהב
גמיאת־רחל מלאה, ויעבד עמו עוד שבע שנים
אחרות.

ויתן לו וגר. לבן נתן את רחל ליעקב מיד אחר תום שבעת ימי המשתה¹⁵), אולי משום שרחל תהיה זקנה מדי, אם אמנם יהיה יעקב צריך להמתין עוד שבע שנים, עד תום תקופת העבודה הנוספת. — בלה שפחתו. רבקה קבלה מאביה כמה שפחות¹⁶), אך לבן כילי הוא ואיננו נותן אלא שפחה אחת לכל אחת מבנותיו. הוא אף מנסה להפיק תועלת מהן ככל האפשר — „כי מכרנו“, אומרות בנותיו¹⁷). — ויאהב גם -

¹⁵ וכך מתרגם המחבר „וימלא שבע זאת“ — und vollbrachte die Hochzeitswoche mit dieser (המ').

¹⁶ לעיל כד, סא.

¹⁷ להלן לא, טו.

את רחל. אף כי דרך העולם הוא, שהאשה הראשונה אהובה על בעלה יותר מן האחרות, הרי יעקב אהב גם את רחל, והוא אף אהב אותה יותר מאשר את לאה. לפי הרשב"ם מוסב „גם“ על „ויהב“, כלומר הוא בא אליה וגם אהב אותה יותר מלאה, כמו „וברכתם גם אתי“¹⁸ — גם תברכו אותי, וכן „גם־אתכה הרגתי“¹⁹ — גם הרגתי אותך²⁰.

ז) הולדת בני יעקב

(כט, לא—ל, כד)

כבר בהולדתם של בני יעקב, הם שבטי יה, ניכרת פעילות ההשגחה האלהית, ולכן מתחיל קטע זה בהזכרת שם ה' — „וירא ה'“ אלהי החסד, זה המרחם על הנרדף, משפיע ברכת בנים עשירה על זו שחסרה את אהבת בעלה והגעלבת קשות בשל כך. וברכה זו, לא רק שיש בה משום תחליף לאהבת הבעל, אלא היא צריכה גם לרכוש לה ללאה אהבה זו, כעבור הזמן. ארבעה בנים יולדת לאה, והיא רואה בכך ישועה ה' ועזרו. ולכן, כל אימת שהיא באה ליתן שם לבניה, היא מביעה הכרת טובתה לה' עוזר ומושיע זה, וכך היא קוראת שלוש פעמים בשם ה', בשם הויה. ורחל נשאת עקרה. שמא באה לה עקרות זו בשל חטא שחטאה? ודאי לא. וכי מה אשמה רחל, אם בעלה אהב אותה יותר מאשר את אחותה? או שמא צריכה דחייתה של רחל להבליט את העדפתה של לאה על ידי ה'? הרי האמונה בצדקתו ית' אוסרת עלינו לחשוב שייענש זכאי כדי ליתן על ידי כך שכר לאחר. למה, איפוא, נשאת רחל עקרה זמן רב כל כך? הכתוב עונה לשאלה זו באמרת יעקב: „התחת אלהים יצני אשר מנע ממך פרי בטן“²¹. לאמור, אלהים הוא זה שמנע מרחל

¹⁸ שמות יב, לב.

¹⁹ במדבר כב, לג.

²⁰ השבעים והולגאטה אין גורסים את מלת „גם“, מלה אשר אולי הוחסרה על ידי מעתיקים אחדים בשל הקושי שבה.

²¹ ל, ב.

פרי בטן, ללמדנו, כפי שכבר העירו חכמינו ז"ל באגדותיהם⁽²²⁾, שכל אמהות האומה עקרות היו בטבען; כמו שרה ורבקה היו גם רחל ולאה עקרות, רק בחסדו המיוחד של אל הרחמים, של ה', ילדה לאה את ארבעת בניה הראשונים, וכפי שגם נאמר אצל שרה: „וה' פקד את שרה“⁽²³⁾, ואצל רבקה: „ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו“⁽²⁴⁾, ואילו רחל, שלא זכתה לחסד מיוחד זה, נשארה עקרה, משום שהאלהים, זה שבראה, עקרה בראה. רק משום שהיא נותנת לו ליעקב את שפחתה לאשה, היא זוכה לשני בנים, ואכן אין היא רואה בהם מתנת חסד אלא שכר מידי האלהים שופט הצדק (וראה להלן). אזי נותנת גם לאה את שפחתה ליעקב לאשה, וגם הלה יולדת שני בנים. וכאשר היא זוכה לאחר מכן, בעקבות מסירת הרוואים לידי אחותה, לבן חמישי, הרי היא רואה גם בזה שכר צודק מידי ה' על ביטול עצמה, על שמסרה את שפחתה לבעלה. ואף בבנה השישי היא רואה מתנת האלהים (ראה להלן). ואחר כך ילדה בת.

אחרי שזמן רב נשאה רחל בחרפתה, להיות היא לבדה עקרה בין כל נשי יעקב, שומע ה' אל קולה ומסיר ממנה חרפה זו; ומכיוון שילדה בן, הרי שראתה בזה גמול צודק לחרפה שסבלה — „אסף אלהים את-חרפתי“⁽²⁵⁾, ויחד עם זאת היא מביעה את התקוה שעוד תזכה במתנת חסד מאת ה' — „יסף ה' לי בן אחר“⁽²⁶⁾. בדברים אלה מוסבר במידה רבה השימוש בשמות השונים⁽²⁷⁾.

⁽²²⁾ יבמות סד, ע"א; בראשית רבה מה, ה; תנחומא פרשת ויצא ז; ילקוט שמעוני לפרשת לך לך סי' עט (המ').

⁽²³⁾ לעיל כא, א.

⁽²⁴⁾ לעיל כה, כא.

⁽²⁵⁾ ל, כג.

⁽²⁶⁾ שם, כד.

⁽²⁷⁾ ומה אומרת הביקורת לתופעה זו? מאומה. לדבריה השתמש „העורך“ כאן בשני מקורות שונים, לאמור — בתיאור הולדת ארבעת הבנים הראשונים השתמש במקור J; בהולדת ששת הבנים הבאים השתמש במקור E, ובתיאור הולדת יוסף הוא שאב משני המקורות גם יחד, ולכן באים בו שני השמות. חידה בלתי גפתרת היא, מדוע חלק „העורך“ את התפקידים באופן כזה, שהרי גם בשביל הביקורת דבר מוחלט הוא, שהולדת שנים עשר בני יעקב מופיעה בכל

109 טז לא. וירא ה' כִּישְׁנוּאָה לֵאחָה וּיִפְתַּח אֶת־רַחֲמָהּ,
וּרְחַל עֵקְרָה.

שְׁנוּאָה לֵאחָה, ביחס לרחל, כלומר פחות אהובה; השווה דברים
כא, טו. — וּיִפְתַּח וגו', פירוש אף כי עקרה היתה בטבעה, הפכה לאם
בנים על ידי השגחה פרטית של ה', וכמו להלן ל, כב.

109 טז לב. וַתַּחַר לֵאחָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן, כִּי
אָמְרָה כִּי־רָאָה ה' בְּעֵינָי כִּי עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי.

רְאוּבֵן, לכאורה קיצור של „ראה בעיניי“; השווה נח מ, זה
ינחמנו”²⁸); שמואל מ, „מה' שאלתי”²⁹). — כִּי־רָאָה, אחרי „אמרה“;
השווה לעיל כו, כב. — כִּי עָתָה, השווה דברינו לעיל ד, כג. —
יֵאָהֲבֵנִי, כמו „תדבקני“, לעיל יט, יט.

109 טז ג. וַתַּחַר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע ה'
כִּישְׁנוּאָה אֲנֹכִי וַיִּתְּנֵלִי גַם־אֶת־זֶה, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ
שְׁמֹעוֹן.

כִּי־שָׁמַע ה', בתחילה היתה השפלתה של לאה גלויה לכול,
נראית לעין. אחרי הולדת ראובן כבר לא נראתה, אך עדיין נשמע
בקולו של יעקב כלפיה, שאין היא אהובה עליו כרחל. לכן אמרה לאה
בלידת הבן הראשון — „ראה ה'“, ואילו בלידת הבן השני — „שמע
ה'“³⁰). ועוד, עד להולדת הבכור היתה לאה מצויה במצב של עוני,

המקורות. מדוע איפוא שילב העורך פעם מקור זה ופעם מקור אחר בהיבורו?
דומה שדי בהצגת שאלה זו כדי לדחות את כל תורת המקורות.

²⁸ לעיל ה, כט.

²⁹ שמואל א' א, כ.

³⁰ השווה הרש"ה (המ').

מדוכאת היתה, אך לא כן עוד היה בשעת הלידה השניה. — ותאמר
כי, כמו בפסוק הקודם. — שמעון, על משקל פדיון, כשרון וכיו"ב.

1099 טו. ותהר עוד ותלד בן ותאמר עתה הפעם ילוה
אישי אלי כייילדתי לו שלשה בנים, עליכן קראי
שמו לוי.

ע ת ה הפעם. רק עם הבן השלישי מאמינה לאה שרכשה סוף סוף
את אהבת בעלה. -- ילוה, יתלווה אלי, יתקשר אלי קשר הדוק. — קרא
יעקב, ולא לאה. ייתכן שיש בכך, כפי שמעיר הרשר"ה, משום אישור
והודאה להרגשתה של לאה כפי שהביעתה עצמה⁽³¹⁾.

1100 טו. ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אורה
אתי' עליכן קראה שמו יהודה, ותעמד מלדת.

כיוון שכבר רכשה לעצמה את אהבת בעלה וניתן לה עוד בן רביעי,
הרי האמינה שהיא חייבת לה' תודה מיוחדת. על כן קראה שם הבן
הרביעי „יהודה“ — מושא ההודיה. — יהודה. השם נוצר מן הצורה
הסבילה של יהודה, ראה נחמיא יא, יו; והשווה תהלים כח, ז; ז, מה, ית⁽³²⁾. —
ותעמד מלדת למשך כשנה.

⁽³¹⁾ השומרונגי גורס גם בפסוקנו קראה, אך קרוב לחדאי שזהו תיקון על פי
שני הפסוקים הקדמים. ויצויין שבאחת המהדורות של השומרונגי מצויה הגירסה
קרא. משום כך אין דילמן ושטרק עושים כהוגן כשהם מקבלים את
הגירסה קראה.

⁽³²⁾ דליצ'ש.